

INHOUD

INLEIDING	9
DEEL 1 WELKE SECTOREN EN PROFIELEN ZIJN ER?	11
Het verhaal van Quinten, bibliothecaris	13
Het leerwegen- en profielensysteem	14
Vmbo	15
Havo	20
Vwo	23
DEEL 2 OEFENEN: BEPALEN WAT JE KUNT, WIE JE BENT EN WAT JE WILT	25
Het verhaal van Babet, arts	26
Jijzelf en je keuze	27
Wat kun je?	34
Wie ben je?	40
Wat vind je leuk? Wat wil je?	51
DEEL 3 EEN GESCHIKTE SECTOR- OF PROFIELKEUZE MAKEN: COMBINEREN!	57
Het verhaal van Isabel, manager uitzendbureau	59
Je sector- of profielkeuze vaststellen	60
TOT SLOT	84
BRONNEN	86
BIJLAGEN	86
Bijlage 1 Inhoud van de vmbo-vakken	88
Bijlage 2 Inhoud van de havo-vakken	94
Bijlage 3 Inhoud van de vwo-vakken	99

AFKORTINGEN

bb	basisberoepsgerichte leerweg (vmbo)
bbl	beroepsbegeleidende leerweg (mbo)
bol	beroepsopleidende leerweg (mbo)
C&M	Cultuur en Maatschappij
E&M	Economie en Maatschappij
fbo	funderend beroepsonderwijs
gl	gemengde leerweg (vmbo)
havo	hoger algemeen voortgezet onderwijs
hbo	hoger beroepsonderwijs
kb	kaderberoepsgerichte leerweg (vmbo)
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
N&G	Natuur en Gezondheid
N&T	Natuur en Techniek
NL&T	Natuur, Leven en Technologie
tl	theoretische leerweg (vmbo)
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
vwo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
wo	wetenschappelijk onderwijs

JIJZELF EN JE KEUZE

Tip 3 voor jongeren:

Goed nadenken over jezelf is lastig. Je wordt dan misschien geconfronteerd met dingen die je niet zo leuk vindt van jezelf. Probeer toch eerlijk te zijn tegenover jezelf. Want waarom zou je je anders voordoen dan je bent? Jij bent jij!

Jij bent een uniek persoon. Dat houdt in dat jij ook een eigen keuze moet maken. En die keuze is niet de keuze van je ouders, niet die van je docenten, en niet die van je vrienden en vriendinnen. Jij bent helemaal zelf degene die het moet bepalen. Lastig? Ja!

In dit deel gaan we een tochtje door je eigen 'ik' maken. We gaan kijken wat jij allemaal kunt, hoe je ongeveer in elkaar steekt en wat je leuk vindt om te doen. Want dat zijn de drie dingen die best belangrijk zijn bij iets als een sector- of profielkeuze.

Een voorbeeld

Elma is verpleegkundige. Zij heeft zich indertijd bij haar beroepskeuze laten leiden door het feit dat zij vroeger altijd een beeld had dat zij verpleegster wilde worden. Haar moeder was haar grote voorbeeld, ze had bewondering voor haar werk. Maar Elma heeft het eigenlijk niet zo naar haar zin. Ze wordt niet echt warm van al die zieke mensen. Natuurlijk, ze helpt waar nodig, maar ze gaat na werktijd graag weer naar huis. Daar kan ze zich dan helemaal storten op haar hobby: kleren maken. Ze heeft er wel eens aan gedacht om naar de mode-academie te gaan, maar ze zag het absoluut niet zitten om daar haar creaties te laten keuren. Wat als ze er niets aan zouden vinden? Toch heeft ze stiekem wel spijt. Ze droomt ervan dat haar kledinglijn ooit in een winkel hangt. Kan ze nog van beroep veranderen?

Het voorbeeld van Elma laat goed zien dat de keuze die ze heeft gemaakt om verschillende redenen niet klopt. Ten eerste is Elma eigenlijk heel creatief, terwijl ze als verpleegkundige vooral behulpzaam moet zijn. Ten tweede heeft ze niets met haar talent gedaan, terwijl ze blijkbaar wel getalenteerd is. In ieder geval heeft ze ambities om iets met dat talent te bereiken. En ten derde is mensen verplegen niet waar haar hart naar uitgaat; haar interesse ligt bij kleding. Laten we het er verder maar niet over hebben dat ze zich bij haar keuze heeft laten leiden door het gegeven dat haar moeder als verpleegster werkte.

Elma heeft dus niet gelet op de drie belangrijke vragen: wat kun je, hoe steek jij in elkaar en wat vind je leuk om te doen?

Jij gaat hierna allerlei opdrachten doen om die drie vragen voor jezelf te beantwoorden. Voordat we daarmee beginnen, ga je eerst eens kijken hoe je er nu in staat. Als je nu kon kiezen, wat zou je dan aan vakken nemen of welke zou je weglaten?

Tip 4 voor jongeren:

Kiezen omdat je vriend of vriendin iets kiest, is ongeveer de meest slechte reden die er is.

Jongeren laten vakken om uiteenlopende redenen vallen. Dat kunnen geldige redenen zijn, maar soms is de achterliggende gedachte niet echt handig.

Een geldige reden is bijvoorbeeld dat je het vak echt een ramp vindt; je vindt het totaal niet leuk. Of je kunt het echt niet, hoe hard je je best er ook voor doet.

De volgende redenen zijn echter niet geldig:

- Dat je met je vrienden of vriendinnen wilt meelopen. Je kiest dan hetzelfde vakkenpakket omdat je dan hetzelfde rooster kunt volgen als hen. Leuk met een tussenuur!
- Dat je de leraar die het vak geeft niet ziet zitten. Daarom laat je het vak maar vallen. Terwijl je er met een andere leraar misschien best lol in kunt hebben.
- Dat je het nut van een vak niet inziet. Dat is best begrijpelijk, want het beroep dat je later gaat uitvoeren, zal soms geen meter lijken op het vak dat je op school krijgt.
- Het aantal uren dat je ervoor moet werken. Met een taal moet je meer boeken lezen dan met een praktisch vak bijvoorbeeld.

Het is dus verstandig om eerst eens goed te kijken naar jouw eigen vakken en de motieven die ten grondslag liggen aan je keuzes.

RAISOC

Om je een nog betere indruk van jezelf te geven, gaan we hier in op een andere persoonlijkheidsindeling. Volgens de RIASOC-theorie van de psycholoog J. Holland zijn mensen in te delen in zes typen. De eerste letters van die typen vormen het woord RIASOC, de naam van de theorie. Het gaat om de volgende indeling:

- R Realistisch, ook wel: praktisch. Je wilt graag werken met gereedschap, materialen, dieren, planten en je bent handvaardig.
- I Intellectueel, ook wel: onderzoekend. Je bent analyserend, wetenschappelijk, theoretisch ingesteld.
- A Artistiek, ook wel: creatief. Je bent kunstzinnig, je maakt kunstwerken of producties zoals toneel- en dansuitvoeringen.
- S Sociaal, ook wel: mensgericht. Je hebt tot doel mensen te helpen, iets te leren, voor mensen te zorgen.
- O Ondernemend, ook wel: leidinggevend. Je bent commercieel, actiegericht, overtuigend, organiserend.
- C Conventioneel, ook wel: gestructureerd. Je houdt van orde, en werkt graag systematisch.

Je hebt altijd één typering als basis. Vaak wordt dat aangevuld met een tweede typering (en soms zelfs een derde).

Een voorbeeld

Jolande is een goedlachse meid, die altijd het hoogste woord heeft. Zij is binnen haar vriendengroep degene die leuke dingen verzint en daar dan nog een extra grappige draai aan weet te geven. Haar kleine neefjes en nichtjes lopen met haar weg, omdat tante Jolande altijd met hen wil spelen. Ze heeft de sector Zorg en Welzijn gekozen en heeft zichzelf nu ingeschreven voor een opleiding sociaal cultureel werker (SCW). Ze heeft onderzocht dat dit is wat ze wil en wat ze leuk vindt. Ze droomt ervan om ooit haar eigen bedrijfje te runnen waarmee ze kinderveestjes kan organiseren.

Laten we eens kijken naar Jolande uit het voorbeeld. Haar typering is in ieder geval dat ze sociaal, mensgericht is. Daarnaast heeft ze creatieve en ondernemende elementen in haar persoonlijkheid. Zorg en Welzijn en later een SCW-opleiding passen goed bij haar, want deze typering kun je daar zeker goed gebruiken.

OPDRACHT 6 Je RIASOC-typering(en) bepalen

A De wegstreep-manier

Een manier om te bepalen wat bij jou past, is door te werken met de zogenoemde wegstreep-manier. Door dingen door te strepen die je vooral *niet* bent, kun je soms bepalen wat je *wel* bent. Dus: streep in tabel 6a *minimaal* drie van de typeringen door, zodat je er *maximaal* drie overhoudt.

Tabel 6a: De wegstreep-manier

Realistisch
Intellectueel
Artistiek
Sociaal
Ondernemend
Conventioneel

Er blijven nu twee of drie typeringen over, die allemaal wel iets over je zeggen. De volgorde is nu nog niet belangrijk, die bepaal je op een later moment.

B Doe het nu andersom: Wat ben je wel? Welke typeringen zijn op jou van toepassing, als je goed naar de omschrijvingen kijkt?

1
2
3

C De goed-doordachte manier

Nu ga je een brainstorm doen. Je gaat woorden opschrijven die iets over jou zeggen. Vervolgens ga je die woorden ordenen, zodat je jouw typeringen kunt bepalen.

Verderop, na de instructies 1 t/m 7, vind je een uitgewerkt voorbeeld van deze opdracht.

- 1 Schrijf binnen 5 minuten in het vak van tabel 6b minstens twintig woorden op die iets van jou beschrijven. Schrijf alles maar op waarvan je denkt dat het iets over jou zegt. Een kenmerk, een eigenschap – alles kan.

JE SECTOR- OF PROFIELKEUZE VASTSTELLEN

Tip 3 voor scholen:

Hoewel het budget-technisch lastig te realiseren is: er is meer tijd nodig dan 10 minuten per leerling voor een sector- of profielkeuzegesprek (dat geldt voor elk gesprek dat gaat over hun persoonlijke ontwikkeling)!

In dit deel gaan we alles combineren wat hiervoor is gezegd en gedaan, zodat jij een passende sector- of profielkeuze kunt maken. Dat gaan we langs twee wegen doen, om er zeker van te zijn dat je tot een goede beslissing komt.

Vóór de eigenlijke opdrachten zijn twee facultatieve opdrachten opgenomen. Deze opdrachten kun je naar keuze uitvoeren; het is niet noodzakelijk dat je ze doet. De opdrachten kunnen je wel extra informatie geven of een zetje in de goede richting geven. De eerste facultatieve opdracht is voor bij de maatschappelijke stage (die je misschien niet dit jaar gaat doen en daarom nu ook niet kunt gebruiken). Voor de tweede facultatieve opdracht heb je hulp van school nodig. Misschien kan school de uitvoering van deze opdracht van je overnemen. Je moet echter wel zelf je conclusies eruit trekken.

Om te beginnen – voordat je zelf gaat combineren – krijg je een aantal voorbeelden. Hierin kun je zien hoe de combinatie van factoren – wat kun je, wie ben je, wat wil je? – tot een sector- of profielkeuze kan leiden. Vervolgens ga je dat uitwerken voor jouw persoonlijke situatie.

De voorbeelden zijn gericht op een beroep waar soms een bepaald niveau bij hoort; in zo'n geval kun je op een lager of hoger niveau vergelijkbare beroepen vinden. Voor dierenarts heb je bijvoorbeeld een universitaire studie nodig, maar op mbo-niveau kun je ook diervverzorgende worden. Het zijn dus algemene voorbeelden die je naar behoefte kunt aanpassen.

Voorbeeld 1

Beroep:

JOURNALIST

Interessegebieden:

je bent heel breed geïnteresseerd, maatschappelijk bewust, algemeen ontwikkeld, geïnteresseerd in media (tv, kranten enz.), schrijven

Persoonlijkheid: je bent onderzoekend ingesteld, op communicatie gericht, ondernemend, je kunt goed luisteren en vragen stellen.

Geschikte profielen:

E&M, C&M (maar N&T en N&G kan ook!)

Geschikte sector:

Economie (maar de rest kan eventueel ook)

Op de volgende pagina's staat een enorme waslijst aan beroepen. Dit overzicht is niet volledig, maar er staan een heleboel mogelijkheden in. De lijst is voor diverse niveaus geschikt, zowel voor vmbo, havo als voor vwo. Jij moet gaan bepalen welke beroepen jou aanspreken. Streep in de lijst alles door wat je *niet* leuk lijkt. Streep net zolang door totdat je vijf beroepen overhoudt.

Let op!

Als je iets wel leuk vindt maar het niet op jouw niveau is, streep het dan niet door. Bijvoorbeeld: er staat fietsenmaker, maar jij bent een vwo'er die het wel ziet zitten om voor professionele wielrenners supersnelle fietsen te bouwen. Laat het dan voorlopig even staan.

Wat ook kan: jij ziet astronaut staan (wo-diploma nodig), maar je bent een vmbo'er die wel iets met luchtvaarttechniek zou willen. Niet meteen doorstrepen!

Het gaat erom dat jij je dromen kunt gaan waarmaken met de juiste sector of het juiste profiel. En dat wanneer jij iets in de luchtvaarttechniek wilt, je niet je schepen achter je verbrandt door Zorg en Welzijn te kiezen omdat je dat ook wel wat lijkt.

Als je een beroep niet kent, streep het dan pas door als je opgezocht hebt wat het inhoudt (kijk op internet of in het woordenboek!) en zeker weet dat het niet iets voor je is.

Overzicht beroepen

aannemer	fysiotherapeut	politicus
accountant	garagehouder	PR-medewerker
adviseur	gastvrouw, gastheer	predikant
agent	geluidstechnicus	productiemedewerker
agrariër, boer	gemeenteambtenaar	productontwerper
analist	geoloog	programmamaker
apotheker	geschiedkundige	psycholoog
archeoloog	gezondheidswetenschapper	receptionist
architect	heftruckchauffeur	rechercheur
arts	hoteleigenaar	reclamemaker
astronaut	hydroloog	redacteur
atleet, sporter	ICT'er	scheepsbouwer
automonteur	ingenieur	scheikundige
bakker	journalist	schilder
bankier	jurist	schrijver
beheerder	juwelier	secretaresse
belastingadviseur	kapper	socioloog
beleidsmedewerker	kassière	sportmanager
beveiliging	kleuterleidster	steward(ess)
bibliothecaris	kok	stratenmaker
bloemist	laborant	stukadoor
bodemonderzoeker	lasser	systeembeheerder
boekhouder	levensmiddelentechnoloog	tandarts
bosbouwkundige	logistiek medewerker	technicus
brandweerman	logopedist	therapeut (breed)
cartoonist	loopbaanadviseur	timmerman
chauffeur	maatschappelijk werker	toeristisch medewerker
chirurg	makelaar	toneelspeler
circusartiest	manager	trainer